

HERALDISK TIDSSKRIFT

BIND 1 • NR 10 • 1964

Et Rosenkrantz-våben på ukjente Veier
Av Hans Krag

SOCIETAS HERALDICA SCANDINAVICA

Heraldisk Selskab • Heraldinen Seura • Skjaldfræðafélagið

Heraldisk Selskap • Heraldiska Sällskapet

Et Rosenkrantz-våben på ukjente Veier

Av Hans Krag

BLANT Norske Kancelli-Innlegg av 1. november 1728 finnes et kgl. konfirmeret testamente, oprettet av bonden Svend Ingvoldsen og hustru Ingeborg Hansdatter av Eide sogn i Kristiansands stift. Testamentet er datert Helde 18. august 1728, og bevidnet av hr. Anders Meldahl, sogneprest til Hommedal prestegjeld (hvortil Eide hørte som anneks), og *Ole Bentzen Landvig Eie*. Begge testamentvidner bekrefter med underskrift og segl.

Jeg stusset straks ved synet av Ole Bentzen Landvig-eies segl, som var et våbensegl, ubehjelpelig utført, men i det vesentlige lett å tyde (se figur 1).

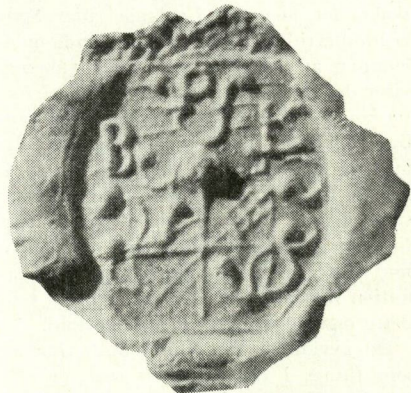
Våbenet bestod av et firdelt skjold; i 1. og 4. felt en mot skjoldets midte vendt, fra delingslinjen resp. skjoldkanten opvoksende løve, i 2. og 3. felt en toradskaktavlet sinister skråbjelke. Hvis den opvoksende løve hadde vært erstattet med en opreist løve, vilde skjoldet — når man ser bort fra at tinkturene ikke fremgår av seglet — være identisk med *Rosenkrantz'*enes skjold. Hjelmerket — på en klosset utført, nærmest bare antydnet hjelm — bestod av to figurer, som måtte opfattes som vesselhorn, hvert besatte med hvad som kunde være tre påfuglefjær, her fremstillet bare ved fine linjer. Ser vi igjen bort fra spørsmålet om tinkturer, er hjelmerket identisk med *Rosenkrantz'*enes hjelmerke, skjønt dette kan variere hvad antallet av påfuglefjær angår.

Over våbenet finnes tre initialer, som viser at seglet opprinnelig ikke har tilhørt Ole Bentzen. Det første av disse er en *B*. Tatt i betraktning at det i hin tid var forholdsvis ofte forekommende, at en sønn benyttet sin avdøde fars segl i mangel av et eget, er det overveidende sannsynlig, at *B* her står for *Bent*, og at seglet har tilhørt Ole Bentzens far. Neste initial, stående oppe mellom vesselhornene, kun-

de ved første øiekast se ut som en *O*, men ved nærmere eftersyn fremtrer to streker tydelig under rundingen, og bokstaven, som dermed får omtrent samme høide som *B*'en, viser sig å være en *R*. Det tredje initial, en *K*, er heller ikke helt klart, idet slyngningene omkring skjoldet (hjelmlæddet) raker op i bokstavens underkant.

Vi formodet at *B* stod for *Bent*. Att tatt i betraktning, kan *R* og *K* neppe stå for annet enn *Rosenkrantz*. Det er vel så, at den vanlige skrivemåte av navnet dengang var *Rosenkrantz*, men dette er av mindre betydning, for såvidt som bruken av *C* og *K* i samtidige norske segl ofte er vaklende, et forhold vi her ikke behøver å komme nærmere inn på.

Sammenligner man våbenet i seglet med f. eks. de *Rosenkrantz*-våbener, som finnes i DAA (Danmarks Adels Aarbog) 1910, savnes i førstnevnte kransen av roser på hjelmen; den er i seglet ikke engang antydnet; og dernæst kronen på løvens hode. I *Rosenkrantz'*enes vanlige vå-

1. Segl benyttet av Ole Bentzen Landvig-Eie 1728. Initialer BRK. Orig. seglflate 12 × 14 mm.

2. Segl tilh. baron Axel Rosenkrantz av Rosendal 1700. Feltenes orden er her som i det vanlige Rosenkrantz-våben, og ikke som angitt av Storck o. a. Seglet noget forstørret.

ben er feltenes orden omvendt: skaktavlbjelken — dextervendt — i 1. og 4. felt, løven i 2. og 3. felt (bortsett fra ved heraldisk kurtoasi, sml. HT 5/210 og 211). Dette er dog ikke tilfelle i det våben, som i 1678 blev tildelt en norsk gren av familien, baron Rosenkrantz av Rosendal, i hvilket feltenes orden er som i seglet.

Dette meddeles med en reservasjon. DAA og Storcks Vaabenbog gjengir begge våbenet for Rosenkrantz av Rosendal slik som her sagt, skjønt førstnevnte i motsetning til Storck lar bjelken være, ikke skaktavlet, men delt i avlange ruter. Spør vi imidlertid hvordan vedkommende medlemmer av familien selv førte våbenet, viser det sig at ihvertfall baron Axel Rosenkrantz (1670—1723) førte det i dets vanlige skikkelse, med skaktavlbjelken, familiens stamvåben, i skjoldets 1. og 4. felt (se figur 2). Det skulde således neppe være grunn til å se Ole Bentzens segl fortrinnsvis i sammenheng med det våben, som førtes av denne norske gren av familien Rosenkrantz, så meget mindre som dette også inneholder et hjerteskjold.

De avvikelser fra Rosenkrantz-våbenet som finnes i Ole Bentzens segl, er alle mindre vesentlige, bortsett fra den ene, at løven er fremstillet opvoksende. Om dette er en villet differensiering eller skyldes uvidenhet eller ubehjelpelighet hos segl-

stikkeren, er et åpent spørsmål. Den uttalte forutsetning for at spørsmålet i det hele tatt stilles, er altså antagelsen av at vi i seglet kan se et Rosenkrantz-våben, hvad jeg på bakgrunn av dette våbens sammensatte og særegne karakter, samt seglets initialer RK, mener det ikke kan være tvil om.

På hvilket grunnlag den formodede Bent har kunnet benytte Rosenkrantz'enes våben og navn (initialer), må likeledes være et åpent spørsmål.

Urettmessig antagelse av særpregede slektsnavn forekom vel sjelden, men oftere urettmessig antagelse av navnefellers våben. Dette blev dog først mere almindelig i en senere tid, og forekom neppe i det miljø, hvor Ole Bentzen hørte hjemme.

Ole Bentzens tilnavn, *Landvig-eie*, fortæller, at han bodde på gården Landvigs grunn. («Eie» svarer til det svenske «ägor».) Landvig var en adelig setegård og hadde tilhørt slekten Friis av Landvig, men var efter Karen Friis' ekteskap med Hans Arentzen von Kampen (1652—1722) overtatt av denne (hans tømmermerke se HT 2/57, nr. 57). Om Ole Bentzen hadde sin næring av jorden, sjøen, eller et håndverk, er ikke undersøkt.

Til avslutning skal jeg meddele noen få data fra kirkebøker og skifteprotokoller om Ole Bentzen og hans familie.

Ole Bentzen, død de første måneder av 1754 (kirkeboken defekt); skifte 3. mai 1754, blant boets ubetydelige eiendeler jord i Ytre Østerhus 2 $\frac{1}{3}$ kalvskind; gift to ganger: 1) med Kirsten Thomasdatter, skifte efter henne sluttet 2. mars 1747, boet eide 4 $\frac{2}{3}$ kalvskind i Ytre Østerhus; 2) 29. desember 1746 med Sigrie Aslaksdatter Jovold.

To døtre i første ekteskap: 1) Johanne, gift før 1747 med Jens Olsen Østerhus, 2) Anne.

Om det noengang vil fremkomme opplysninger, som kan forklare den her nevnte overraskende forekomst av Rosenkrantz'enes navn og våben, er kanskje tvilsomt. Når jeg meddeler tilfellet, er det som det første blant flere heraldisk-genealogiske problemer, jeg har støtt på under mit arbeide i norske arkiver.

[DA] Dette materiale er beskyttet af ophavsret. Det kan downloades, lagres og udskrives til personlig brug og til ikke-kommerciel brug i forbindelse med undervisning og forskning. Bearbejdning, tilgængeliggørelse samt fremstilling af kopier er ellers kun tilladt i det omfang, der følger af lov eller aftale.

[NO] Dette materialet er beskyttet av opphavsrett. Det kan lastes ned, lagres og skrives ut for personlig bruk og for ikke-kommersiell bruk i forbindelse med undervisning og forskning. Bearbeidning, tilgjengeliggjøring og fremstilling av kopier er ellers bare tillatt i den grad som følger av lov eller avtale.

[SV] Detta material är skyddat av upphovsrätt. Det får laddas ned, sparas och skrivas ut för enskilt bruk samt för icke-kommersiellt bruk i samband med undervisning och forskning. Bearbetning, tillgängliggörande samt framställning av kopior är i övrigt bara tillåtet i den utsträckning som följer av lag eller avtal.

[EN] This material is protected by copyright. It may be downloaded, saved and printed for personal use and for non-commercial use in connection with teaching and research. Altering, making it available or producing copies is otherwise only permitted to the extent that follows from law or contract.